

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Dnevi boja. — Pro domo. — Svobodna šola — svobodni učitelji. — J. Dapajne! Zalostno-zanimive razsodbe. — Poziv. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravištva.

Dnevi boja.

Teško je govoriti z ljudmi, ki ne ločijo osebe od stvari in stvari od osebe.

Resnica.

III.

Se marsikaj bi lahko pisali pod tem zaglavjem. Prepričani pa smo, da ne izpreobrnemo svojih sovražnikov, naj jim razjasnujemo svoje stališče še tako očividno. Na vsa naša utemeljena zavračanja nimajo temeljitih odgovorov. V predale svojih listov pritirajo to in ono osebo iz našega stanu, tam jo nekoliko polasajo in jo odpravijo z ironskim usmevom okolo zlobnozaokroženih ustnic. S tem — mislijo — je Roma locuta et causa finita. Da, kjer ne morejo stvari do živega, tam otepajo osebe iz edinega in jasnega namena, ki smo ga že označili v svojem listu, iz namena, da bi temu ali onemu kakorkoli škodovali. No, mi smo pa že pisali, da se prav nič ne bojimo in da rajši žrtvujemo sebe, nego da bi mirno trpeli početje svojih sovražnikov in da bi ne imeli odločne besede v obrambo svojih tovarišev, katerih zaupanje nas je postavilo na to mesto, na katerem stojimo in s katerega se ne premaknemo, dokler se bomo čutili vrednim tega zaupanja.

Čutimo samo potrebo, da razjasnimo svoje stališče na spodaj in na zgoraj. Morda tudi tistim, ki so danes še omahljivi, ki niso — kakor pravimo — ni krop, ni voda — odpremo oči, da bodo videli, kar mi že gledamo. S svojim dosedanjim pisanjem o boju naprednega učiteljstva s klerikalizmom smo to že dovolj jasno povedali in v vseh krogih smo zbudili zanimanje do slovenskega učiteljstva. In to je velik uspeh našega početja, na katerega smo ponosni!

Tovariši nam poročajo od mnogih strani, da se najširši krogi zanimajo za ta naš boj, da povprašujejo po našem listu in ga z zanimanjem prebirajo. Tako imamo na svoji strani malone ves slovenski narod in poskrbeli bomo, da zvedo o mučnem položaju slovenskega učiteljstva tudi drugorodni učitelji in po njihovih glasilih tisti, ki se zanimajo za gibanje učiteljstva.

Nikdar nismo iskali hvale in priznanja svojemu delovanju, a slovenski učitelj sme z vso pravico zahtevati, da se njegovo delovanje sodi vsaj pravično in da se mu ne podtikajo dejanja in namere, ki so mu tuje, in kakršnih ni nikdar in nikakor kriv.

Ker učimo v šolah o resnici in pravičnosti, ker nam veleva zakon, da vzgajajmo mladino versko-nravno, zato je tudi skušamo vsako nagibanje mladine k laži, nenravnosti in hudobnosti zatreti že v kali in ker vsak tak prestopok kaznujemo najstrožje, čutimo v sebi tudi pravico, da pobijamo neresnico, obrekovanje in podtikanje najodločnejše vedno in povsod, pa naj prihaja od katerekoli strani in s kateregakoli mesta!

Pionirje prosvete nas imenujejo. Ne zaslužili bi tega častnega nazivka, ako bi trpeli, da bi se po naši domovini ščepirila objestna laž, in najmanje bi bili vredni takega nazivanja, da ne zapremo onega pota, po katerem se skuša nepravično, zlobno natolcevanje in obrekovanje naših sovražnikov, s katerim obkladajo nas vzgojitelje slovenske mladine, utihotupiti v njena srca.

Ker hočemo imeti narod poštenjakov in narod vrlih mož — tako pišemo, da bo imel tudi ta članek nekaj poetiskega vzleta, najsi nas zavoljo tega „Slovenec“ še bolj občuduje — zato bomo vedno najneizprosnejši zatiranci laži in obrekovanja, zato bomo vedno breobzirno zatirali vsak poskus, ki bi skušal zavajati našo mladino k vohunstvu in hinavstvu!

Početje klerikalnega časopisja dosega baš nasprotni namen. Radi bi nas naši neprijatelji razcepili in podjarmili ter nam izpodkopali med ljudstvom ugled. Da se ne zgodi niti prvo, niti drugo, o tem smo do duše prepričani. Kar nas je svojih, ti smo se v zadnjih dneh še tesneje združili med seboj, združili smo se tako tesno, da smo sploh odslej narazdružni. Vse učiteljstvo širom slovenske domovine je danes eno veliko telo, ki je močno in ki ne bo podlego v še tako hudem bojnem viharju. Kar jih ni z nami — in teh je malo, četudi pravi „Slovenec“, da jih je več, kakor si mislimo! — je bolje, da se ločijo od nas in pobirajo stopinje za svojimi sovražniki, saj nikjer ni pravega razvitka, kjer so ovire in zapreke. Voz teče lepo in hitro samo po gladki cesti.

Da pa niso omajali našega upliva med preprostim narodom, to je sijajno pokazala sijajna zmaga zadnje volitve v odbor kmetijske družbe kranjske, katero so pomagali izvojevati učitelji. Da, to rečemo s ponosom, da je bil oni dan naš dan in da se je takrat pokazalo javno in odkrito, na kateri strani je naš slovenski kmet, ki ima največjo, neprecenljivo korist od ljudskega šolstva in od učiteljstva, ki deluje v njem! Imeli smo takrat

priliko, da smo govorili z mnogimi čvrstimi slovenskimi kmetovavci, obrtniki in trgovci. *Priznavali so vsi našo moč, naš ugled in našo vitalno važnost in potrebo za duševni napredek slovenskega naroda — in bili smo srečni mi med njimi, kakor so bili srečni oni med nami. To prijateljstvo se je sklenilo samo ob sebi — brez pritiska, brez terorizma, iz samega prepričanja, iz srčnih želj, da skušajmo skupno vsi stanovi, katerih srca gore za boljšo bodočnost našega naroda, privedi naše ljudstvo v dobo duševne svobode!*

In da hodimo tem vrlim možem na čelu mi slovenski učitelji, tega nam ne more nihče odrekati, to nam je v čast in ponos! In dokler bomo še gibali z mezincem, dotlej se bomo zavedali svoje važnosti, dotlej ne bomo hodili nazaj, nego vedno dalje in višje! . . .

Pa imamo tudi moč! V naše učilnice — v ta svetišča, kjer dihajo nedolžne duše in bijejo mehka srca — v naše učilnice nas je postavilo naše sveto zvanje, in tu je naše kraljevstvo, kamor ne sme poseči zloben jezik! Tu delamo! Delamo mirno, tiho, brez hrupa, a delamo tem vztrajnejše, tem uspešnejše. O, imamo moč! In moč te moči bodo videli v polnem sijaju, v vsi zmagujoči popolnosti oni, ki se boje razumnega ljudstva in ki mečejo danes težke kamene na slovenske učitelje.

A naše kože so trde — po Prešernu — podplat so čez in čez postale!

Zdi se nam umestno, da ponovimo tu besede, ki smo jih zapisali na strani 73. tega lista dne 1. malega travna 1898.:

„Mislimo — celo prepričani smo — da je naše učiteljstvo od svojega početka do danes toliko napredovalo, da ne moremo z besedo dovoljno označiti tega napredka. In da bo v bodočnosti napredovalo še bolj, to se nam zdi umevno samo ob sebi. Tisto slabo mnenje, ki je nekdanj vladalo v najboljših, najomikanejših krogih o našem učiteljstvu, se umika spoštovanju, ki se mu bo končno umaknilo popolnoma. Danes nam je prijatelj vsak, kdor ima razum in srce, kdor pa nima tega, ni z nami, a ni nam ga žal!“

To so menda dovolj jasne besede, ki veljajo zlasti za današnje čase in razmere.

Pro domo.

IV.

„Der gegenwärtige Schulkampf ist das letzte Aufflackern einer absterbenden Partei. Das Reichsvolksschulgesetz wird bestehen, weil es eine Nothwendigkeit für Volk und Reich ist.“

Hermann Ulbrich.

Solski svetnik Hermann Ulbrich je benediktinec in gimnazijski ravnatelj v Melku. Zgornje besede je govoril ta človekoljubni duhovnik in prijatelj nove šole ob priliki letošnje okrajne učiteljske konference v Melku. Kajneda, kolika razlika v mišljenju med tem blagim in plemenitim svečenikom in pa med našimi duhovniki, ki pišejo „Slovenca“, „Slovenski List“ in „Domoljuba“! Blagor tamošnjemu učiteljstvu, kateremu stoje v boju za novo šolo taki dostojanstveniki ob strani! Pri nas se pa bijemo in pehamo za novo šolo, katero nam je dal naš modri vladar, večinoma sami ljudski učitelji! Oh, kako bi bili veseli, ko bi imeli tudi mi med srednješolskimi ravnatelji in profesorji kaj takih zagovornikov nove

šole, kakor je šolski svetnik Hermann Ulbrich. Žal, da jih nimamo! Pri nas drže ti in drugi merodajni krogi križem roke ter hoté ali nehoté strežejo klerikalni stranki, ki izpodkopuje tla novi šoli in državnošolskemu zakonu, temu najdražjemu biseru avstrijskega zakonodajstva. In vendar mislimo, da jih ni na božjem svetu tako zagriženih nasprotnikov nove šole in novodobnega, svobodomiselnega učiteljstva kakor so slovenski klerikalci. Brezdno, ki loči svobodomiselnost slovensko učiteljstvo od slovenskih klerikalcev, je postalo že nepremostljivo in zato nam je slovenskim učiteljem pod sedanjimi razmerami stokrat ljubše, da sedi v kranjskem deželnem šolskem svetu nemški liberallec dr. Schaffer, kakor pa če bi sedel v tej važni korporaciji n. pr. č. g. A. Koblar, č. g. Andrej Kalan ali pa kdo drugi iz te stranke. Tega mišljenja kakor mi je 99% slovenskega učiteljstva. Da je prišlo tako daleč, da je postala sprava svobodomiselnega učiteljstva s klerikalci nemogoča, temu sta kriva v prvi vrsti naskok klerikalcev in pisava klerikalnih listov, osobito „Domoljuba“ na novo šolo in svobodomiselnost učiteljstva. Toliko laži, obrekovanj in natolcevanj, denuncijacij, zavijanja in podtikanja napram slovenskemu učiteljstvu, kolikor jih je nakopičenih v „Domoljubovi“ 19. številki z dne 5. vi-notoka t. l., ni najti tudi v najgršem židovskem listu. Ta pisava in ta vsebina bo ostala s črnimi pismeni zapisana v zgodovini slovenskega učiteljstva.

Z več strani se nam je izrazila želja, da v trajen spomin na „dobrohotnost“ klerikalcev do učiteljstva ponatisnemo vsebino tega spisa, ki ga je pisala strast in sovraštvo do učiteljstva. Tej želji ustrezamo brez komentarja, katerega si bo lahko napravil vsakdo sam. Dotični članek slove:

„Slovenski učitelji, odločite se!“

Zelo važno stvar, s katero se mora seznaniti vse slovensko ljudstvo, od mestnih palač do zadnje planinske kočice, dajemo danes v prevdarek slovenskemu učiteljstvu. Ker se pa stvar tiče vseh Slovencev, zlasti vseh slovenskih staršev, prosimo, da jo vsakdo natančno preudari. „Domoljub“ je kratko presodil avstrijske šolske postavbe in popisal avstrijsko učiteljstvo. Naj prebere vsak ona dva članka, in na to naj prevdari to, kar pišemo danes o slovenskih učiteljih. Mi bomo navedli samo dejstva, slovenski starši, vi jih premislite, slovenski učitelji, vi se pa odločite! — Te številke ne dajte otrokom v roke, ker bi se pohujšali, če bi zvedeli resnico o svojih učiteljih!

I. Hlapci liberalne stranke.

Slovenskim učiteljem stojé sedaj na čelu možje, kateri so se popolnoma podali v liberalno stranko in ji služijo kot njeni najzvestejši hlapci. Ta stranka je brezverska, kmetu sovražna, deluje za javno nesramnost in ima za glasilo „Slovenski Narod“, ki je najsurejvi list na avstrijskem jugu. Mi gospodoma Dimniku in Jelencu ne vidimo v srce, in zato ne preiskujemo, ali delata tako iz prepričanja, ali pa zato, ker upata, da si bosta priklečeplazila s takim ravnanjem boljšo službico — to je njuna stvar. Neovržna resnica je, da je vodstvo „Zaveze“ učiteljstvo vdinjalo kot dekle pri liberalcih, naščuvalo je proti duhovščini in je privedlo v tabor, ki je krščanskemu ljudstvu sovražen. Navdali so učiteljstvo z liberalnimi mislimi; liberalstvo pa razdira rodbinsko življenje, ne priznava katoliške vere, odgaja deco v brez-

verstvu in uničuje kmečki in obrtni stan. S tem trenutkom, ko se je učiteljska „Zaveza“ postavila v liberalni tabor, postala je sovražnica krščanskega ljudstva, zlasti kmečkega stanu.

II. Poziv k duhovnim vajam.

Kak duh preveva one učitelje, ki hočejo gospodovati celemu svojemu stanu, se izprevidi iz dogodkov zadnjega meseca. Sicer so že prej preganjali, sramotili in obrekovali one učitelje, ki so si ohranili katoliško zavezo, posebno one, ki sodelujejo pri kmetijskih zadrugah, a celo svoje umazano srce so pokazali, ko je presvetli gospod knez in škof ljubljanski povabil učitelje, da se naj udeležé duhovnih vaj.

Kaj so duhovne vaje? Nekaj časa se človek odloči od vsakdanjih skrbi, da premisli svoje dušno stanje, opravi spoved in prejme sveto Rešnje Telo. Vsak sv. misijon je taka duhovna vaja za ljudstvo. Duhovniki jih morajo delati pogosto in so vezani ves čas na strogo samoto in molk. V samostanih trajajo vsaj en teden, pogosto po 30 dni. Za učitelje trajajo tri dni. Ker imajo učitelji v počitnicah lep čas, mislil je gospod knezoškof, da bodo zelo veseli, če jim preskrbi stanovanje, hrano, verske vaje in kar je še treba. Če pomislimo, kako veselo in navdušeno je naše ljudstvo za sveti misijon, pričakovali smo, da bodo tudi učitelji prireditev duhovnih vaj sprejeli z veseljem kot posebno odlikovanje od škofa.

Nismo se motili. Mnogo učiteljev, starejših in mlajših, je z veseljem pozdravilo škofovo povabilo. A oni njihovi tovariši, kateri so v slepi strasti za liberalstvo zavrgli svoje krščansko prepričanje, začeli so podlo ščuvati proti škofu in svojim blagim tovarišem, da bi preprečili duhovne vaje.

III. Brezverskih učiteljev odgovor.

O našem blagem škofu so pisali v „Narod“, da hoče vpreči učitelje v klerikalno „galejo“. Duhovnih vaj vdeležiti se so imenovali „pljuvati v svojo lastno skledo“. „Radovedni smo, koliko in kakih kalinov bo ujel škof na te najnovejše jezuitske limanice“. „Prevzvišeni naj pripelje najprej svoje podivjane duhovne sobrate (škofe?) na pravo pot, in še le potem naj pride gospod Bonaventura s kako „fiko“ vabit učiteljstvo v ljubljanski lemenat“. Škof naj bo zadovoljen z mežnarji — „zavednih učiteljev v Ljubljano ne bo“. Škof hoče učiteljstvo „zapreti . . . ter prisiliti, da kot patri jezuiti — ki nimajo drugega opravka — zataplja duha v prisiljeno pobožnost“. Duhovne vaje so „pobožno zabavljanje“, škof je „zaveden po nesrečni okolici, ki ga napotuje do vseh napačnih korakov“. Duhovne vaje so „prostorna kletka“. „Kdor zleti vanjo, ta je vaš, — ta vam lahko snaži čevlje . . . streže pri mastnih obedih. Kdor ne pomoli nosu v blagoslovljeno ječo . . . temu treba vsekdar metati polena pod noge . . . treba naščuvati gospode fajmoštre . . . Blaženi časi! Pri nunah opirajo učiteljice vseh grehov, v semenišču pojdejo v žehto učitelji . . .!“ Duhovne vaje so „vabilna mreža“, „topli hlevček“. Škof ima „vablivo piščalko“, „lokavo vabi“ itd.

Tako so pisali brezverski učitelji v brezverskem „Narodu“. Grozili so svojim tovarišem še osebno, da ne smejo iti k duhovnim vajam. Pa vkljub temu je bilo mnogo učiteljev toliko značajnih, da se niso dali vstrašiti. Pa še do zadnjega so jih odvracali. Ko so se shajali, so

še na cesti enega napadli, in neki učitelj je grozil svojemu vernemu tovarišu: „Ti si ‚šuft‘, če greš v lemenat?“ Značajni učitelj je šel mirno in tiho svojo pot, ne zmenivši se za psovko.

IV. Čast katoliškim učiteljem in učiteljicam!

Duhovne vaje učiteljev so se pod vodstvom p. Hugolina izvršile v radost in zadovoljstvo vseh. Ko so se ločili, lesketale so se solze veselja v očeh teh značajnih mož, ki so iz čistega verskega prepričanja tako lepo izpolnovali zapoved: Bodite Bogu bolj pokorni kakor ljudem! Tudi učiteljice pri nunah so pod vodstvom p. Finka v svojo obilno dušno korist dovršile duhovne vaje ter pravijo ob koncu svoje zahvale: „Združujemo z zahvalo iskreno prošnjo za daljno blagonaklonjenost plemenitih redovnic, da nam bode moči še mnogokrat pri obilni udeležbi uživati neprecenljivo duševno dobroto, ki se nam je tako omilila“. Ker presv. gosp. knezoškof zaradi birmovanja ni mogel osebno priti k njim, pozdravil je brzojavno učitelje in učiteljice z ljubeznivimi besedami. Bili so lepi in častni dnevi za slovensko učiteljstvo!

V. Liberalci — besni!

To pa je grizlo in peklo liberalne učitelje. Začeli so se maščevati nad svojimi vernimi tovariši, primerno svojemu surovemu značaju. V „Narodu“ obkladajo katoliške učitelje z najgršimi priimki: „Podleži“, „podleci“, „Iskarijoti“, „Efijalti“, „izdajice našega stanu“ jim pravijo. Ko je zborovala liberalna „Zaveza“ v Gorici, so se liberalci hoteli zanositi nad katoliškimi tovariši. Predsednik Luka Jelenc, eden glavnih liberalcev, je izpustil tok svoje modrosti. Med drugim je rekel: „Klerikalstvo (katoliška cerkev) hoče učiteljski stan razdvojiti, in duhovne vaje niso imele drugega namena. Onih trideset tovarišev, ki so šli v ljubljansko semenišče k duhovnim vajam, ne smatramo več za svoje tovariše!“ Ali ni to pogansko? Zato, ker so prejeli svete zakramente, zato jih liberalni učitelji izključujejo iz „Zaveze“! Kaj takega so delali pogani le za časa preganjanja kristijanov, kar danes delajo naši ljudski učitelji! Pa so pokazali tudi svojo pogansko oliko! Katoliškimi tovarišem so pošiljali odprte dopisnice, na katere so napisali grde psovke. Lepa „Zaveza“ to!

VI. „Preganjajmo jih!“

To je sedaj geslo liberalnih učiteljev. Da spoznate, katoliški starši, kakšni ljudje vodijo naše učitelje, ponatisniti vam hočemo tu besede „Slovenskega Naroda“ z dne 21. kimavca t. l. O katoliških učiteljih piše liberalen učitelj: Pred vsem izobrazjenim svetom nam delajo ti ljudje sramoto (ker so prejeli pri duhovnih vajah sv. Rešnje Telo! . . .) Z vsemi silami moramo skrbeti in delati na to, da izgubimo s svojega narodnega telesa ta madež, ki se nam od zunaj vsaj tako dolgo z neko pravico more očitati, dokler nas v jaynosti zastopa še tako veliko število fajmoštrov, kaplanov in po njihovi milosti izvoljenih nazadnjakov. Zoper onih trideset učiteljev, ki so šli iskat pameti in poboljšanja do negodnih kaplanov, dobro rejenih — epikurejcev v „lemenat“, in ki so pokazali s tem, kako umevajo naš ljudskošolski zakon — ta biser avstrijskega zakonodajstva,*) da se namreč vežejo z njega naj-

*) Preberite, dragi čitatelji, članek „Avstrijsko šolstvo“ na strani 226. „Domoljuba“, da boste spoznali ta biser avstrijskega zakonodajstva.

hujšimi nasprotniki (n. pr. z ljubljanskim škofom!) da iščejo navodila pri fanatiziranih sovragih nove šole, zoper teh trideset nevrednih učiteljev se mora pričeti najprej med učiteljstvom samim najintenzivnejši odpor, obsoditi se morajo, kakor so se deloma že od 2000 slovenskih učiteljev (zborovali so pa le 104!) zastopanih v „Zavezi“ — tudi od vseh zastopnikov šolskega zakona (n. pr. od Tavčarja in Malovrha) in prijateljev narodove prosvete (namreč socijalnih demokratov!) Mi učitelji prosimo, da se objavijo imena teh — svetnikov!“

Da, le objavite njihova imena, da bodo katoliški starši znali ločiti med poštenimi, značajnimi in vernimi učitelji in med vami, podli, surovi in neolikani liberalci! Le objavite njih imena! To vam povemo, da bodo visoko v časti stali pri vernem slovenskem ljudstvu! A objavite tudi svoja imena, dopisniki „Narodovi“, da ljudstvu povemo, kdo so oni, ki delajo tako sramoto učiteljskemu stanu.

VII. Liberalen učitelj o katoliških učiteljicah.

Posebno bôdejo liberalne učitelje v oko one učiteljice, ki se ne dajo strahovati brezvestnim tovarišem, ampak svojo versko zavest kažejo vkljub pretenju in zasramovanju; o njih piše „Narod“:

„O učiteljicah niti ne govorimo, ker predobro poznamo nagibe, ki delajo starim devicam simpatijo do obrutih, od vina rudečih obrazov.“

Tako surovost more ženskam, ki se ne morejo braniti, vreči v obraz samo podel, nesramen človek.

VIII. Učitelji in socijalna demokracija.

Nemški avstrijski učitelji so že davno pokazali hrbet liberalcem in so se razdelili v dva tabora: v socijalnodemokratični in v katoliški tabor. Naši tičé še v liberalnem brlogu, a ta se bo kmalu izpraznil. Sicer so liberalca Tavčarja in Hribarja imenovali za svoja častna uda, a kaže se tudi med slovenskim učiteljstvom odločno nagnanje na socijalnodemokratično stran. Na Štajerskem organizuje učitelje socijalni demokrat Horvatek. Namen socijalnih demokratov je: Iz šole odstraniti križ, otrôk ne voditi več k sveti maši, odpraviti krščanski nauk iz šol, duhovnikom prepovedati pouk v šoli, otroke navaditi, da iščejo sreče le na tem svetu, iztrgati mladini vero iz srea in pripravljati jo na krvavo prekucijo, ki bo odpravila cesarje, državo, cerkev, lastninsko pravico in zakrament svetega zakona. Veliko štajerskih učiteljev je že na strani Horvatkovi, in tudi kranjski so bili že blizu te stranke, pa predno so mogli javno stopiti v njo, smo jo mi premagali v Ljubljani in obviseli so še pri liberalcih. Pa še sedaj so v ozki zvezi z njo. V listu „Slovenka“, ki ga urejuje učiteljica Nadlišek v Trstu, opeva n. pr. neka učiteljica Kristina svoje ponočno ljubkovanje, poleg nje socijalnidemokrat E. Kristan pozivlje ženstvo, da naj išče ljubezni izven zakona, ker ljubezen mora biti „prosta“, in poleg njega sodeluje učitelj E. Gangl. „Narod“ z dne 25. kimavca t. l. imenuje socijalnega demokrata: „Naš organizator Horvatek“.

Krščanski starši, ki ste po postavi prisiljeni izročati svojo mladino učiteljem, kaj pravite vi k taki organizaciji učiteljstva?

IX. Učitelji in vera.

Učitelj v „Narodu“ piše: Vera nas ne briga. Da se da pravnost doseči tudi na drug način, ne

samo po stari poti, o tem menda ne dvomite.“ Torej ne več po katoliški veri, ampak „na drug način“ bodo sedaj učitelji vzgajali mladino! Ta „drug način“ nam je znan: očitno brezverstvo, sramotenje cerkve in „prosta ljubezen“! Kaj porečete vi na to, katoliški starši, za to brezverski učitelj ne vpraša!

X. Liberalni učitelji in katoliški starši.

Da bi staršem vzeli vsako nadzorstvo nad šolo, izmislila si je „Zaveza“ nekaj posebnega. Naš državni zakon je že itak čuden, ker trga otroke staršem iz hiše in ne vprašuje po istiniti potrebi in po volji staršev. A še mrvico oblasti imajo starši po krajnem šolskem svetu. „Zaveza“ je pa sklenila, da se naj vzame krajnim šolskim svetom pravica terno-predlogov in da se naj odpravijo krajni šolski nadzorniki. Če bi se to zgodilo, mogle bi brezverski učitelj uganjati skoro kar bi hotel. Pa mislimo, da so še ljudje v Avstriji, ki jim bodo ta „sklep“ črtali!

XI. Glas katoliških učiteljev.

Proti sramotnemu delovanju liberalnih učiteljev pa se že oglašajo odpor katoliških mož. V „Slovenskem Listu“ piše katoliški učitelj: „Dolgo časa ne bomo več prenašali terorizma „Narodovega“ in ne bomo sedali sramotiti po lastnih tovariših... Ne damo si zapovedati od zgoraj, da bodimo politično orodje Tavčarjeve klike. Komur je všeč, bodi to, komur ne, pa mu pustite njegovo prepričanje, sicer pride ločitev in nas bode več, kakor si mislite.“

In v „Slovencu“ piše ljudski učitelj: „Tovariši! Še je čas, da stopimo iz sramotilne službe, katero sta nam odkazala gospoda Dimnik in Jeleneč! Ostanimo ljudski učitelji in delajmo za interese našega ljudstva! Ako pa nočete, nam je žal, a pomagati ne moremo! Mi pojdemo po poti, katero nam je začrtala naša katoliška zavest, ljubezen doljudstva in pravi poklic ljudskega učitelja! Mi pojdemo s katoliškim, slovenskim ljudstvom, služoč vselej njemu, nikdar pa kaki stranki, najmanj pa liberalni! Njena dekla nočemo postati! Mi ostanemo v službi slovenskega ljudstva kakor doslej! V načelih in idejah smo bili učitelji dolgo že razdvojeni, pa bodi razkol tudi očiten! Pojdimo narazen in organizujmo se!“

XII. Slovenski starši!

Vi morate poznati naše šole iz dveh vzrokov: 1. ker morate svoje otroke pošiljati v šolo, in 2. ker jo morate plačevati. Vi morate tudi vedeti, da so učitelji pri „Zavezi“ zahtevali plačo, kakor jo imajo uradniki v XI., X. in IX. plačilnem razredu. V IX. razredu n. pr. so plače 1400, 1500 in 1600 gld. in še 200 gld. (v večjih mestih 250 gld.) aktivitetne doklade na leto (kapelan ima 300 gld. kongrue!) S to zahtevo pridejo gotovo pred deželni zbor. Vi pa odločno zahtevajte, da oni, ki hočejo od vas imeti take plače, morajo tudi za vaše koristi delati!

Vsak človek naj ima svoje plačilo, kolikor ga more dati oni, ki ga je nastavil, seveda. A vsak človek mora izpolnovati tudi svoje dolžnosti. Dolžnost, naših učiteljev pa je, da so ljudski učitelji, katoliški učitelji, kmetu prijazni učitelji. Vpričo

otrok nikdar čez učitelja nič ne recite! A poslancem svoje mnenje povejte! V občinskem zastopu in v krajnem šolskem svetu varujte katoliško vero! Povsod podpirajte one učitelje, ki so verni, značajni katoličani, drugih se izogibajte! Tu se gre za bodočnost vaših otrok in našega ljudstva!

Vipa, slovenski učitelji, odločite se! Če hočete biti liberalni hlapci, ste za vselej ločeni od ljudstva, ste sovražniki ljudstva. Če pa hočete biti ljudski učitelji, vrzite od sebe hlapčevske sponne liberalne in socijalnodemokratske stranke!

Kakor smo že rekli, komentar k temu ostudnemu članku, ki ga je pisal ostuden klerikalec v imenu stranke, si napravi lahko vsakdo sam, tudi tisti in tiste, ki bi utegnili z novim letom naročiti se na „Katoliškega učitelja“ in postali člani „Katoliškega učiteljskega društva“. Upamo, da bodo redki taki značaji.

Vsi taki in enaki naskoki pa ne bodo premotili in preslepili naprednega in svobodomiselnega učiteljstva — saj: „Das ist das letzte Aufblucken einer absterbenden Partei“.

Svobodna šola — svobodni učitelji.

III.

Praški „Čas“ končuje svoj v zadnji številki priobčeni članek tako-le:

Kaj pa s političnimi nazori? Koliko učiteljev je bilo že mučenikom svojega političnega prepričanja samo zato, ker so jih duhovniki sovražili zaradi drugačnega mišljenja.

Gotovo je, da se vodijo pri nas v župniščih podobni osobni izkazi, kakršni so zapovedani duhovnikom na južnem Štajerskem. Drugače se tudi ne more nikakor razumeti, kako natanko poznajo učitelja v farovžu v kraju, kamor šele delovati prihaja. Še prej, nego je učitelju dostavljen dekret, je njegova tajna kvalifikacija na mizi gospoda župnika ali pa kaplana. Tam je gotovo že od momenta, v katerem je začel prositi za dotično mesto. Nekemu učitelju, ki se je prišel predstaviti, je gospod župnik začel pridigovati, da se ta (katerega nota bene še nikdar videl ni!) slabo prekrizuje, da ne daje otrokom znaka k poklekovanju, da je naročnik „ateistiških“ časopisov „Čas“ in „Naša doba“, da ne trpi v šoli kolportáže časopisov „Križa“ in „Marije“, da ne hodi k izpovedi, da ima znanje z neko gospodično itd.

Ubogi učitelj! V koliko izkazih so zaznamenovane svetle in senčne strani njegove duše! Inšpektorji, žandarmi, duhovniki, zložite osobne izkaze teh treh skupaj — oh, koliko učiteljev bi se spoznalo v njih.

Gotovo tudi, da dragoceni osobni izkazi, katere mnogi gospod kaplan vestnejše vodi nego matrike, ne leže samo v farovžu, temveč da romajo od dobe do dobe drugam, k višjim inštancam. To mi prizna vsak učitelj, kateri je le v svojem življenju kam prosil.

Učitelji slovenski naj bodo potolaženi, da žive njihovi češki kolegi v podobnih razmerah.

Važno je vprašanje, kakšna je notranjost učitelja, ki si je svest, da se na vsak njegov korak pozorno pazi,

kako je to v šoli, ko se mora učitelj bati izreči odkrito besedo iz strahu, da bo preganjan, gonobljen in žrtva hujskanja? — Kakšni ljudje postanejo nerazumni otroci, ki vrše službo vohunov? . . . To vse je za reverendissime postranska stvar, ali javnost mora o vsem tem razmišljati, mora se truditi, da iztrga učitelje temu nedostojnemu nadzorstvu, hoče-li, da bodo i šola i učitelji izpolnjevali popolnoma svojo nalogo, katera jim je od naroda odkazana. Sedaj je temu tako, kar bi narod mislil, da je vse to le privatna stvar učiteljstva.

Na koncu je potreba uvaževati i vzroke zla, o katerem smo govorili. Prvi, glavni vzrok je stara boleš klerikalizma nad izgubo šole in želja, dobiti jo, ali pa vsaj držati učitelje v gotovi, ako že ne popolni odvisnosti. Drugič imajo veliko krivdo mnogi učitelji s svojim nedostojnim vedenjem, s klečeplastvom in z željo, priti v milost pri gospodih, kateri najhitreje pripomorejo k boljši službi. Da je v teh slučajih premnogokrat vzrok materialna beda učiteljstva, to je treba tudi priznati. Tretjič so vzrok vsega zla šolski inšpektorji, ki duhovnike takorekoč k njihovi policijski delavnosti silijo in naganjajo, ustavljajoč se pri vsaki inspekciji najprvo v farovžu in prinašajoč od tam temeljite informacije o šoli in učiteljstvu k inšpekcijski konferenci, četrtič pa so vzrok merodajni krogi, katere smo že omenili, in ki prostovoljno klerikalce na vplivna mesta puščajo.“ —

Svobodna šola, kje si? Svobodni učitelj, kje si? „Sl. N.“

Žalostno-zanimive razzodbe.

(V zadevi meščanske šole v Krškem.)

Spisal J. Lapajne.

Thue recht und scheue niemand!

Darsikdo utegne misliti, da je nemška učna uredba meščanske šole v Krškem, ki ima le slovenske učence, dala povod raznim neprilikam in „žalostno-zanimivim razzodbam“, o katerih hočemo v sledečem govoriti. Čeravno se ne more odobravati dandanes, ko imamo že srednje šole s slovenskim učnim jezikom, da imajo še ljudske šole, četudi so višje organizovane kakor so meščanske, nemški učni jezik; vendar se je v Krškem poleg lepega šolskega poslopja, v katerem ima tudi ljudska čveterorazrednica svoj servitut brezplačno, nemška šola sprejela kolikor toliko z veseljem, ker je imel blagi-ustanovitelj Martin Hočevnar najboljše intencije, ker bi bil on, ako bi mu bila vlada namignila, tudi za slovensko-nemško učilnico prepustil lepe prostore. Nemški karakter te šole vendar ni skozi 20 let dal povoda, da bi bili konflikti nastali pri raznih šolskih inštancah. Nemški značaj šole je varovalo učiteljstvo, saj je bila slovenščina na nji kot učni predmet uvedena, četudi ne od strani ustanoviteljev, pač pa od strani učiteljstva, kar je ministrstvo rado potrdilo.

Nemški učni jezik so olajševali učencem učitelji te šole, ki so bili rodom in po mišljenju Slovenci in v obče tudi dobri pedagogi, ako smem svoje tovariše s svojo malenkostjo vred malo pohvaliti. Radi tega so tolmačili, kjerkoli je bila prilika, nemščino s slovenščino, osobito v prvem razredu, kar so molčé (ker na glas si niso upali povedati) odobraval tudi c. kr. okrajni in deželni šolski nadzorniki v prejšnjih letih. V zadnjih letih jim je pa bila slovenščina na poti. Poslovni jezik učiteljstva in

ravnateljstva je bil prvotno nemški, ko je c. kr. okrajni šolski svet nemško pisal. Pozneje pa se je lotila ta šolska gosposka slovenskega uradovanja; zato je tudi meščanska šola slovenski uradovala, dokler ni okrajni šolski svet se zopet bolj nemščine poprijel in sicer nasproti meščanski šoli tako energično, da je grozil z disciplinarno kaznijo, ako bi se nemščina od strani ravnateljstva in učiteljstva ne sprejela za službeni jezik. Ko se je slušalo, se je bil vihar poleg.

Do hujših konfliktov je pa prišlo, ko se je začelo razpravljati o tem, ali velja učni in šolski red (od 20. vel. srpana 1870) tudi za meščansko šolo.

To je bilo sicer ministrstvo kmalu dognalo (z odloki l. 1875. in l. 1879.) in tudi c. kr. okrajni šolski svet v Krškem z odlokom z dne 15. kimavca 1879 št. 498. S tem bi človek sodil, da je bilo rešeno tudi vprašanje, da je meščanska šola enako splošni ljudski šoli podložna krajnemu šolskemu svetu in da je vsled tega meščansko-šolski ravnatelj pravi ud te korporacije, dočim ima nadučitelj le posvetovalni glas.

Tako je tudi razsodil c. kr. okrajni šolski svet v Krškem z dne 8. mal. srpana 1887 št. 604. Tako je veljalo nekaj let. Ko se je pa leta 1898. konstituiral novi krajni šolski svet, je bil vsled razpisa istega c. kr. okrajnega šolskega sveta pozvan kot pravi ud nadučitelj, dočim je bil ravnatelj čisto prezrt. Vsled pritožbe je bil slednji odlok potrjen in prvotni odlok razveljavljen od c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 13. sušca 1898 št. 332. Zoper ta odlok je šel rekurz na naučno ministrstvo, ki mu je ugodilo in pripoznalo obema voditeljema glas v krajnem šolskem svetu, ravnatelju celi glas, nadučitelju posvetovalni. Zoper razsodbo ministrstva se je pritožil nadučitelj pri upravnem sodišču, ki je o tem razpravljalo 13. kimavca t. l. in zavrnilo pritožbo.

Poudarjalo je na podlagi zakonov, da sta obe šoli javni ljudski šoli. Vse javne ljudske šole (razen učiteljšč in c. kr. vadnic) v Avstriji so pa v prvi vrsti podložne krajnemu šolskemu svetu, četudi so v Krškem na podlagi posebnih zakonov temu slednjemu za vzdržavanje meščanske šole ni brigati. Da je pa krška meščanska šola javna, to je jasno, ker je ne vzdržuje privatnik, marveč okrajni šolski fond, v katerega doprinaša s privolitvijo občin ves šolski okraj.

Ali niso to „zanimive“ razsodbe? Zakaj jih imenujemo pa „žalostno-zanimive“? Le poslušajte!

Ker je bila meščanska šola pred akutno nastalim konfliktom podložna krajnemu šolskemu svetu, je dobil njen ravnatelj včasih kakšen dopust (do 3 dni) od te korporacije, kakor je bilo to zakonito in ukazano n. pr. z odloki 24. vel. travna št. 809 (deželni šolski svet) in 16. rožnika 1889 št. 642 (okrajni šolski svet). Tega pa c. kr. okrajni šolski svet in c. kr. deželni šolski svet nista vedela ali pa nista vedeti hotela in ker sta menila, da je meščanska šola s svojim ravnateljem vred direktno podložna c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, je dobil ravnatelj radi pripoznavanja pravic krajnega šolskega sveta disciplinarno kazen, zoper katero se je brezuspešno na ministrstvo pritožil. — Kmalu potem je pa ministrstvo reklo: Ravnatelj je ud krajnega šolskega sveta. Ta se je zdaj zanj potegnil in prosil potem c. kr. okrajnega šolskega sveta, da bi mu c. kr. deželni šolski svet kazen izbrisal. C. kr. okrajni šolski svet pa vrne prošnjo kar „brevi manu“, rekoč: To ne sodi v tvoje področje. Krajni šolski svet se pritoži na c. kr. deželni šolski svet, ki je

ravno tako odgovoril. Prvi pa ni miroval in pritožil se je na ministrstvo, kjer še leži prošnja in rekurs, ki poudarja, da je meščanska šola njemu podložna, da je ravnatelj nedolžen in da on po obstoječih zakonih sme zanj prositi. Kako bode torej zdaj ministrstvo v isti stvari znova sodilo, to smo radovedni. Drugače se sodba menda ne more izreči, kakor jo je izreklo upravno sodišče.

P o z i v.

Pedagogičsko društvo v Krškem je prišlo do prepričanja, da je treba slovenskemu učiteljstvu poleg zbirke šolskih in učiteljskih zakonov še navodila, kako naj učitelj(ica) brani svoje, po šolskih zakonih utemeljene pravice, kako naj ravna, da se mu te pravice ne bodo kratile, in da ne bode krivice trpel niti on, niti šola. V ta namen namerava „Pedagogičsko društvo“ v Krškem izdati v teku bodočega leta z lastnimi sredstvi ali s pomočjo slovenskega šolskega lista pod naslovom „Učiteljski pravnik“ tako navodilo, čegar poglavitna vsebina bodo v prvi vrsti po zakonih posnete učiteljske pravice. Toda zakonske zbirke, katere imajo učitelji v rokah, ne obsegajo vsega, kar sodi v tako navodilo. Veliko je še nepriobčenih in neizbranih ukazov, naredeb, razpisov in odlokov raznih šolskih oblastev, naučnega ministrstva in upravnega sodišča, zlasti takih, kateri so bili izdani v posameznih prepirnih slučajih. Za nameravano navodilo bode pa treba nabrati vse polno takega gradiva, katero pa podpisanemu odboru ni na razpolaganje. Radi tega s tem uljudno prosi slovensko učiteljstvo, da mu da take v posameznih slučajih izdane odloke na vporabo, oziroma da ga na take odloke opozori; zakaj odbor namerava izdati priročno navodilo, katero ne bi bilo same teoretiške, marveč tudi praktičke vrednosti.

V Krškem, 26. vinotoka 1899.

Odbor.

Naši dopisi.

Iz Gorij. (Klerikalne sirovosti). Naš nadučitelj je v znak hvaležnosti za svoje delovanje in svoj trud pri tukajšnjem bralnem društvu, pri kmetijski podružnici, pri gasilnem društvu in pri posojilnici — prejel naslednje sirovo pismo, ki je živa priča, koliko omike imajo nekateri vodje tukajšnjega konsumnega društva.

Pismo — s podpisom „več občanov“ — se glasi:

„V četrtek 26. t. m. pri volitvi kmetijske družbe ste prvič pokazali javno svoje liberalno prepričanje — pokazali pred toliko in toliko ljudmi, da ste naš nasprotnik, nasprotnik kmetov, od katerega žuljev živite. Tudi Vi ste ponižni, a odločni služabnik liberalne misli. No, ni čuda, ker tako zvesto prebirate „Slov. Narod“. Prašamo Vas le, po kaj ste šli v Ljubljano? Mar bi ne bili brez Vas zvonili? Ali ste morebiti mislili, da bote s tem Gorjance ogrdili. O nikakor ne. Vi ste volili po svojem liberalnem (ali vseh šomaštrov) prepričanju. Mar bi bili ostali doma za pečjo in pse futrali! Pri Gorjancih ste jo daleč zavozili. Kar smo še imeli učiteljev, vsak nam je pomagal in za naše koristi skrbel. Vi ste prvi, ki ste zoper nas. Sramota, pfuj za enega izobraženega kmetskega učitelja, ki od kmetskih žuljev živi, pa dela zoper nas in voli zoper nas. Sedaj nam je tudi jasno, zakaj ste odstopili iz odbora pri zadrugi. Vaše liberalno prepričanje Vam ni pustilo med kmeti ostati. Morebiti Vas pri bralnem društvu tudi vodi Vaša liberalnost, da tako spolnujete svoje

predsedniške dolžnosti, da bi jih vsak rovtarski pastir bolje kot Vi. Toda bodite še do prvega občnega zбора, potem če ne pojedete z lepa, Vas bomo pa z grda spravili raz predsedniški stol. Do zdaj smo mislili, da imamo v Gorjah učitelja, ki je ves vnet za nas kmete, za naše koristi in pravice, ali kako grozno smo se zmotili. Sram naj Vas bo! Pfuji!**)

Iz tega pisma je razvidno, da tisto sirovo pisanje zoper učitelje v „Slovenca“ in „Domoljubu“ že rodi svoje sadove. To je odgoja na katoliški podlagi.

Z Goriškega. Na zadnjem zborovanju učiteljskega društva za goriški okraj se je pri predlogu, naj bi se g. Medvešek imenoval častnim članom društva, oddaljilo toliko društvenikov, da zbor ni bil več sklepčen. To postopanje je bilo žaljivo za predlagatelja in njegove somišljenike, pa tudi za g. Medveška, ki je največ pripomogel, da se je veljava učiteljstva dvignila in je učiteljstvo stopilo na organizovano delo. Tovarishi nas niso hoteli poslušati med štirimi stenami; zato smo prisiljeni razpravljati to zadevo v stanovskem listu.

Predlog zastran imenovanja častnim članom je izšel iz onega kroga, ki je že večkrat stopil v boj za skupne stanovske interese ter zaradi tega marsikaj pretrpel; iz kroga, ki je pogumno in vztrajno delal ter dvignil stanovski ugled. — Učitelji, ki so v najhujšem boju stali tovarišem na čelu, gotovo zaslužijo vsaj toliko obzira od strani tovarišev, da bi jim ti ne obrnili brž hrbta, kadar mislijo, da se ž njimi ne morejo strijati, ampak da bi ostali, poslušali, govorili in glasovali. Kaj bi bilo napačnega, če bi imenovali častnim članom moža, ki je za učiteljstvo toliko deloval, da več ni mogoče nobenemu učitelju na Goriškem! — Stan, ki ne zna ceniti svojih velikih mož, jih ni vreden. — Očitalo se je gosp. Medvešku, da bi se bil pustil vpreči v klerikalni voz ter vsled tega ne bil vreden posebnega pripoznanja za njegovo delovanje. To očitanje je krivično. Bi li bilo boljše, ako bi bil g. Medvešek stopil k oni stranki, ki je vse storila, da bi naš ugled in naše interese potlačila? Goriški učitelji v sedanjih razmerah ne moremo imeti svojega političnega lista. „Soče“ se nismo mogli več držati. Ostalo nam ni drugega, nego priskočiti na pomoč tja, odkoder se smemo pomoči nadejati in se je nam tudi s poštenim namenom obljubila. Mi ne smemo pozabiti, da ne uplivajo samo gg. poslanci na g. Medveška, ampak tudi on na nje. Čemu taka nezaupnost do tovariša, ki je postavil v nevarnost svojo eksistenco za naše interese! Hočete li biti podobni Izraelcem, katere je bil Mojzes izpeljal iz Egipta, a se ni upal ž njimi v obljubljeno deželo, ker so se bili preveč privadili suženstva ter so samo eno posebno dobro znali: vedno godrnati. Če bodete tako delali, ostanejo vaše kosti v puščavi in še le vaši otroci doženejo, kar nam vsem že sedaj tiče. — Tovarishi, ki so se za vas borili, so morali skrbno paziti, da so bili vestni in natančni v šoli, neomadeževani v družini in zunaj družine in šole; šele potem so se mogli spustiti v boj s hudimi nasprotniki šolstva in učiteljstva. In vi jim sedaj na njih prvaku tako povračujete. Vaš Narobe-Balaam vas ne reši, če bodete tako križali načrte svojih najdelavnejših tovarišev; vaše kosti ostanejo v puščavi. —t.

Vestnik.

Dunaj 2. listopada. Včeraj je bilo v Katarininih dvoranah impozantno zborovanje avstrijskega učiteljstva, katerega se je vdeležilo nad 3000 učiteljev. Zastopani so bili učitelji vseh avstrijskih kronovin izimši Istro, Tirolsko in Bukovino, kar je dokaz sijajnega gmotnega stanja učiteljstva teh blaženih dežel. Zborovanje je otvoril predsednik nemške učiteljske zveze, Katschinka, ki je zlasti srčno pozdravil zastopnike slovenske, češke in poljske učiteljske zveze. Navzočniki so te zastopnike hrupno pozdravljali. Potem je izborna, velezanimivo in temeljito poročal o gmotnem stanju avstrijskega učiteljstva gosp.

*) To pismo je pisal 22letni cerkovnik. Uredn.

Schreiter iz Graslice. Njegov referat so večkrat pretrgali viharni medklici. O istem predmetu je kot nekako nadaljevanje govoril dunajski učitelj Jordan, iz katerega govora je bilo povzeti, kako žalostno se godi dunajskemu učiteljstvu pod Luegerjevo vlado, ki naj bi z onimi 10 000 gld., katere je plačalo mesto za banket včeraj zvečer, rajši rešil gladu suplente. Za njim je govoril učitelj Gangl iz Ljubljane kot zastopnik „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, potem nadučitelj Tuček v imenu češke-sleške učiteljske zveze. Govorili so tudi državni poslanci prof. Bendel, Heeger, Wrabetz, Iro in dr. Roser. V imenu poljskega učiteljstva je govoril učitelj Mayer, v imenu moravskih učiteljev nadučitelj Slamenik. Ko je še govoril učitelj Saitz ter spodbujal vse avstrijsko učiteljstvo k vztrajnemu nadaljnjemu delovanju, je prebral Schreiter resolucijo, ki zahteva, da se izpremeni § 55, točka I. drž. šol. zakona z dne 14. vel. travna 1869 v tem smislu, da bodo prejemki učiteljstva enaki prejemkom državnih uradnikov zadnjih štirih plačilnih razredov in da mora država 33% prispevati k stroškom, ki jih imajo dežele za šolstvo. Resolucija je bila sprejeta enoglasno in to z nepopisnim, viharnim navdušenjem. Ko je prečital Katschinka došle mnogobrojne brzojavne pozdrave, je zaključil zborovanje. — Toka, ki veje med avstrijskim učiteljstvom, ni mogoče več zamoriti!

Dunaj, 2. listopada. Shoda avstrijskega učiteljstva so se vdeležili tudi poslanci dr. Nietzsche, dr. Stöhr in dr. Menger. Pri voditelju naučnega ministrstva, Hartlu, je bila danes deputacija, katero je vodil predsednik shoda, Katschinka. Češko nemško učiteljsko zvezo je zastopal ravnatelj Rudolf iz Liberc, češko učiteljsko zvezo nadučitelj Tuček iz Stjahlave, poljsko učiteljsko zvezo nadučitelj Mayer iz Nov. Sonča v Galiciji in zvezo slovenskega učiteljstva učitelj Engelbert Gangl. Katschinka je v svojem nagovoru razložil namen shoda. Sklepi včerajšnjega shoda govore jasno in glasno, kaj hočemo učitelji. Trideset let se avstrijsko učiteljstvo zaman bori proti § 55. drž. šol. zakona. Sedaj prosi avstrijsko učiteljstvo, naj poprime vlada sama inicijativo v državnem zboru ter naroči deželni zborom, da izpremene § 55. drž. zakona v smislu včeraj sprejetih resolucij. Učiteljstvo ve dobro, da dežele ne zmorejo večjih bremen, zato pa naj pomaga učiteljstvu država. Vodja naučnega ministrstva Hartl je odgovoril, da se je že včeraj informiral o sklepih shoda, da pa misli, da bo sedanja državnozborska večina teško ustregla učiteljstvu, ker se je bati, da se bodo posamezni deželni zbori čutili prizadete v svoji avtonomiji. On pa bode podpiral težnje učiteljstva, ker vse stranke in najmerodajnejše osebe so edine v tem, da treba za učiteljstvo nekaj storiti. Glavno je, da se sanirajo deželne finance in sicer ne toliko z novimi dohodki kakor z državnim prispevanjem. Hartl je dejal, da bode storil, kar je mogoče, in avstrijsko učiteljstvo naj bode prepričano, da se zgodi v polni meri vse, kar se da doseči. Deputacija je odšla z vtiskom, da ima Hartl jasne pojme o stanju učiteljstva in njegovih najpravičnejših zahtevah. — Obširnejše poročilo o tem shodu priobčimo prihodnjich.

† **Dr. Janko Pajk**, c. kr. profesor in slovenski pisatelj, je umrl dne 7. t. m. v Ljubljani. N. v m. p.!

Učiteljica na štirirazrednici, v lepem kraju ob železnici, želi menjati svojo službo z učiteljico na tri, oziroma štirirazrednici tudi blizo železnice. Več pove iz prijaznosti uredništvo.

Slavnemu učiteljstvu tolminskega okraja na znanje. Odbor „Učiteljskega društva“ je izpremenil svoj sklep ter zaradi stroškov določil zborovanje dan volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet 22. listopada t. l. Dnevni red se objavi svoječasno.

Za Tolminsko učiteljsko društvo:
V Tolminu, 29. vinotoka 1899.

Matija Kenda,
tajnik.

Andrej Vrtovec,
predsednik.

Plače služabnikom pri državnih železnicah se zvišajo na ta način, da se razvrstijo uradniki v šest službe-

nih razredov s plačo 700 do 3800 gld.; poduradniki se razdele v pet razredov v plačo 600 do 1700 gld.; sluge imajo šest razredov s plačo do 1100 gld. — Kakor vidimo, bo tudi za to vrsto državnih uslužbencev povoljno skrbjeno.

Učitelji zaslužijo — z ozirom na svoje plače — častni naslov „podslug“ občin, okrajev, dežel in države! Koliko časa bo to še trpelo?

Izpiti učiteljske usposobljenosti v Gorici se začnejo dne 13. listopada ob 8. uri zjutraj. Oglasilo se je dosedaj 15 Italijank, 12 Slovenk in 1 Slovenec.

50 letnica škofa Jos. Juraja Strossmayerja. Dne 17. m. m. je preteklo 50 let, odkar imajo Hrvatje svojega oboževanega rodoljuba Jos. Juraja Strossmayerja na škofovem prestolu. Bože čuvaj ga hrvaškemu narodu in slovanstvu sploh!

Štev. 5. Razpis ustanove.

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ razpisuje s tem „Cesarja Franca Jožefa I. jubilejsko ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem“ v letnem znesku 40 gld.

Ustanova velja za ljudske, srednje in visoke šole, izvzemši bogoslovje, ne oziraje se na kraj, kje dotičnik stanuje.

Pravico do te ustanove imajo: 1. Učiteljske sirote po očetu in materi; v pomanjkanju teh 2. učiteljske sirote po očetu; v pomanjkanju teh 3. učiteljske sirote po materi; v pomanjkanju teh 4. učiteljski otroci sploh.

Prošnje, opremljene z zadnjima dvema šolskima izpričevaloma in ubožnim listom, naj se pošljejo društvenemu odboru do **20. listopada** t. l. (I. mestna šola, Komenskega ulice.)

V Ljubljani, dne 10. vinotoka 1899.

Za odbor:

Andrej Žumer,
t. č. predsednik.

Jakob Dimnik,
t. č. blagajnik.

Juraj Režek,
t. č. tajnik.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 873

o. šol. sv. Na štirirazrednici v Metliki je razpisana služba učitelja s postavno plačo v stalno ali začasno nameščenje in je oddajati prošnje do 20. listopada t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 4. listopada 1899.

Št. 929

o. šol. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Št. Lambertu je razpisano učiteljsko mesto v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Prosvenci za to službo naj pošiljajo svoje pravilno opremljene prošnje do 30. t. m. tu-sem.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dne 6. listopada 1899.

Listnica uredništva:

Na Goriško: Prihodnjič! Pozdrav!

Listnica upravnštva:

Bližamo se koncu leta; treba bo poravnati račune v tiskarnici; zato prosimo delžnike, da store svojo časninarsko dolžnost in nas rešijo iz zadrege.

Izhaja **1., 10. in 20.** dne vsakega meseca ter stane za celo leto **4 gld.**, za pol leta **2 gld.** in za četrt leta **1 gld.** Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto **3 gld.** naročnine in **1 gld.** udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati **odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje).** — Vse pošiljave naj se pošiljajo **franko.** — Oznani in poslanice se računajo za celo stran **15 gld.**, pol strani **8 gld.**, $\frac{1}{3}$ strani **5 gld.**, $\frac{1}{4}$ strani **4 gld.**, $\frac{1}{8}$ strani **2 gld.**; manjši inserati po **10 kr.** petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še **3 gld.**

Lastnik in založnik: „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“; tisk Miličeve tiskarnice v Ljubljani.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg-ova knjigotržnica

— v Ljubljani —

ima vedno največjo zalogo vseh v naši kronovini uvedenih šolskih knjig in zemljevidov ter priporoča slavnim krajinim šolskim svetom in šolskim vodstvom v nakup:

Glavne oblike zemeljskega površja 2 gld. 50 kr.
Napete na platno in z luknjicami 3 „ 50 „
Napete na platno in s palčicami 4 „ — „
Zavojnina in frankovana pošiljatev — „ 50 „

Slovenski stenski abecednik s slikami

na 25 tablicah 2 gld. 50 kr.; na 13 močnih lepenkah z obročki za obešanje 5 gld. 75 kr.; na 25 močnih lepenkah, vsaka posebe napeta, tudi z obročki za obešanje 8 gld. 75 kr. Za vozni list in zavojnino računamo 30 kr.

Praprotnikov mali šolski besednjak

slovenskega in nemškega jezika 6. natisk. — Obširno pomnožil in popravil Jakob Dimnik; cena vezani knjigi 1 gld.

Ženska ročna dela

za pouk na ženskih učiteljskih. — Sestavila Pavla pl. Renzenberg I. del: Kvačkanje, cena vezani knjigi 90 kr.

V zalogi R. Šeberjeve tiskarnice v Postojni je ravnokar izšel:

Ročni zapisnik

imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja
na Kranjskem,
Južno - Štajarskem in Primorskem

in z osebnim staležem

kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto

1899/1900.

VI. LETNIK.

Sestavil

Štefan Primožič,

učitelj.

Cena: za 75 učen. 70 kr., za 100 učen. 75 kr., za 125 učen. 80 kr., za 150 učen. 85 kr. itd., po pošti 5 kr. več.